

B 203

KELLORTORNIN HUONE B 203

Huoneinventointi

Elokuu 1962

Aimo Mäkelä

Piir. sign. 1 23.5/17

23.6/

23.8/87

IKKUNA- JA OVIPIIEVUSTUS

B 203

Kellotornin huone B 203.

Huone B 203, jota myös kutsutaan Oldenburgin prinssin vankikammioksi, sijaitsee Kellotornin toisessa kerroksessa kolme porrasaskelmaa puolustuskäytävän tasosta ja sinne johtaa oviaukko puolustuskäytävältä, Ritariparvekkeelta ja B 201:een johtavan ovikäytävän pielestä. Huone on muodoltaan pitkänomainen ja holvikattoinen. Itään Kirkkotornin suuntaan avautuu ikkuna-aukko. Länsiseinällä on huoneen lämmittämiseen käytetty korkea uuni. Huoneen seinät ja katto ovat laastipeitteiset. Huoneen pituus eteläseinältä pohjoisseinään on n. 562 cm ja suurin leveys n. 251 cm ja korkeus lattiasta holvin lakeen on 236 cm. Huoneen lattia on tasolla 9845 cm.

Eteläseinä.

Eteläseinä on katon holvin päätyseinä ja sen korkeus on holvin lakeen 245 cm ja leveys 205 cm. Tämä seinä on muurattu tiilleistä. Muurauksessa on erotettavissa kaksi eriaikaista vaihetta. Vanhempaa tiilimuurausta on ovenpielessä n. 60 cm leveällä ja n. 160 cm korkealla alalla. Tämän tiilimuurauksen ovenpielinen on ovipielen n. 20 cm leveydeltä ja koko korkeudeltaan liuskattu. Tiilien limitys on sekalimitystä. Tiilet ovat pahoin pinnaltaan rapautuneet. Niiden koko on esim.:

? x 12,5 x 6 cm

24 x ? x 6 "

23,5 x ? x 6 "

? x 13,5 x 6,5 "

Niiden muurauksessa käytetty laasti on kalkki- ja hiekkasekotteista harmaata laastia. (Näyte B 203/1).

Tästä tiilimuurauksesta itään alkaa uudempi tiilimuuraus siten, että muurauksien välisessä saumassa varhaisemman muurauk-

B 203

sen tiilien reunat ovat murskantuneita. Tämän juoksutiiliseinän tiilien laatu on lujempaa ja väri on vaaleampi. Tiilien koko on keskimäärin 27 x 12,5 x 7 cm. Laastin kokoomus edelliseen verrattuna näyttää samalta mutta väri on vaaleampi ja lisäksi laastissa on kalkkia jyväsinä. (Näyte B 203/2).

Seinän pinta on peitetty laastikerroksella ja se on pinnalta kalkittu. Laasti on kalkki-hiekkasekelleista ja kalkituspinnoja on todennäköisesti kaksi. (Näyte B 203/3).

Tämän tiilimuurauksen takana on todennäköisesti harmaakiviseinä ja tiilet on näin ollen muurattu vain sen pintaa peittämään. Siihen viittaavana seikkana on ovipielen luiska.

Itäseinä.

Itäseinä on katon holvin tyvisenä. Siinä seinäpinnan rikkovat komero ja ikkuna-aukko. Seinän pituus on 481 cm ja korkeus eteläpäässä 211 ja pohjoispäässä 207 cm.

Seinän muurausmateriaali on harmaakiveä ja tämän muurauspinnan päällä on rappauskerros, joka on pinnalta kalkittu. Seinämuurauksen laasti on väriltään ruskeaa ja sen aineosina on murskatut mustat kivensirut ja tiilensirut ja mahdollisesti myös hiekka. Laastin väri on tummunut kosteuden vaikutuksesta. (Näyte B 203/4).

Seinän muurausta peittää laastikerros. Tämä rappauslaasti on väriltään vaalean rusehtavaa. Aineosina on kalkkia ja hiekkaa ja mahdollisesti hienoksimurskattua tiiltä, joka antaa laastille aavistuksen verran punertavan sävyn. Laasti on varsin lujaa. Sen pinnalla on kalkittu kerros, sitten keltaruskea maalattu kerros ja päällä jälleen kalkkikerros. (Näyte B 203/5). Seinän kivilatomus näkyy laastin epätasaisuutena sen ylä- ja alaosassa.

Komero.

Eteläseinästä 127 cm:n ja lattiasta 72 cm:n päässä on seinän sisässä oleva yläosaltaan segmenttikaaren kattama komero. Sen leveys on kannassa 56 cm, keskellä 51 ja laen tyvien tasossa 54 cm. Komeron pohjoissivu on 71 cm korkea ja eteläsivu 75 cm. Sen laki on 9,5 cm tyvitasoa korkeammalla. Komeron oikealla eli eteläisellä sivulla ja segmenttikaaren etureunassa on 7,5-9,5 cm syvä ja 9-13 cm leveä pielen ura. (Kts. liite 2). Komeron syvyys on pohjoisen sivuseinän mukaan 39 cm ja oikean 32 cm. Komeron lankkupohjasta 32 cm ylöspäin on sivuseinien uriin tuettu lankusta tehty hylly.

Komero on muurattu kivistä ja saumoissa on paikoin kiven lisäksi käytetty tiilenpalasia. Komeroa on korjattu kalkki-hiekkalaastilla. Keskellä oleva hylly on myöhempää tekoa, se näet on kiinnitetty paikoilleen kalkki-hiekkalaastilla, kuten myös pohjalla olevat lankut.

Komeron pintaa peittävä rappauslaasti on sama kuin edellään mainittu rappauslaasti kolmine pintakerroksineen. Niissä kohdissa missä korjauksia on tehty kalkki-hiekkalaastilla ei tätä laastia ole päällä vaan paikkauslaastia, jonka pinnalla on vain yksi kalkituskerros. Komeron segmenttikaaren alapinta on rappauslaastin keskimmäisen pintakerroksen eli punakeltaisen kohdalta tuntuvasti nokeentunut.

Ikkuna-aukko.

Eteläseinästä 230,5 cm ja komeron sivusta 39 cm on neliskulmainen ikkuna-aukko, jonka sivu on 64 cm. Ulkopielen leveys on 65 cm ja korkeus 59 cm. Sen syvyys on 72 cm.

Ikkuna-aukko on katettu lankuilla ja siinä on 13 cm sisäpielestä 16,5 cm leveä ikkunan puukarmi. Ikkuna-aukko on sivuilta ja pohjasta vuorattu tiileillä ja sen paksuus on 5-18 cm ulko-

B 203

pielessä. Ulkopielen muurauksen tiilten koko on esim.:

? x 13,5 x 7 cm
27 x ? x 7 "

Ulkopielen tiilimuurauksen laasti on väriltään tummanharmaata ja siinä on aineksina runsaasti murskattua hiiltä ja kalkkia ja hiekkaa. (Näyte B 203/6). Tätä laastia on käytetty myös ulkoseinän kivien saumauksessa ja se on muurauslaastin päällä, joka on samaa kuin huoneenkin itäseinän muurauksessa käytetty.

Ikkuna-aukon pohja on muurattu cm. kokoisilla tiileillä ja pohja on suurelta osalta rapattu siniharmaalla sementtillaastilla. Sivuseinät ovat sementtillaastirappauksen peittämät ulkosektorilla, sisäpuolella ikkunaa ne ovat kalkkilaastin peitossa.

Ikkuna-aukon sisäpieli on muurattu tiileistä, joiden pinta on murentunut. Ne ovat laadultaan samanlaisia kuin eteläseinällä lähellä ovea olevassa osassa. Tiilimuurauksen leveys on pohjoisella ikkunan pielessä n. 20 cm. Ikkuna-aukon kannassa on tiilimuurausta n. 20 cm ja sitä on myöskin ikkuna-aukon yläpuolelta holvin tyvein saakka. Tämän muurauksen laasti on samaa kuin edellämäinitussa eteläseinän vertailukohteessa.

Tiilimuurauksen päällä oleva laasti on aukon pohjoissivulla katossa ja kannan pohjoisella puoliskolla samaa kuin seinässä. Pielen eteläisellä sivulla ja kannan samanpuolisella puoliskolla rappauslaasti on samaa kuin eteläseinällä. Siinä ei ole keltaista kerrosta ja sen kokoomuskin on toinen.

Todennäköisesti ikkuna-aukko on alunperin ollut leveämpi ja korkeampi ja sitten sitä on tiileillä ja ulkopielen myös pienillä kivillä madellettu.

Itäseinä ikkuna-aukosta pohjoiseen on samaa rakennetta kuin edellä. Ylläosan seinälatomuksen ja rappauskerroksen välissä on hienoa harmaanruskeaa jauhoa. Rappauslaasti on samaa kuin edel-

B 203

lä, sitä jossa on keltainen maalikerros kalkkipintojen välissä.

Pohjoisseinä.

Pohjoisseinällä on yläosassa komero ja alaosassa penkki.
(Kts. liite 1 ja 2).

Takaseinän leveys on 145 cm ja korkeus holvin lakeen on 234 cm. Takaseinän muuraus on harmaakiveä ja laasti on samaa kuin itäseinälläkin, samoin rappauslaasti.

Takaseinään kiinnimuurattuna on lattiasta 42 cm korkealla 43 cm leveä penkki. Se on tiilirakenteinen ruskeanharmaalla kalkki-hiekkalaastilla lattian päälle muurattu. Tiilien koko on esim. 24,5 x 11,5 x 6,5 cm.

Takaseinän komero on 126 cm pohjasta. Sen leveys 109,5 cm. Komeron länsisivu on 88 ja itäsivu 84 cm korkea. Komeron syvyys on molemmilla sivulla 65 cm ja sen pieli on länsipuolella 13-15,5 cm ja itäpuolella 15,5 cm. Läntinen sivuseinä ulottuu tasaleveänä holviin saakka kuitenkin niin, että keskeltä se on n. 2,5 cm ulospäin kaartunut. Itäinen sivuseinä yläosastaan lähellä holvia ohenee 5,5 cm. Komero on muurattu harmaakivestä samalla laastilla kuin itäseinäkin, samoin komeron pohja. Rappauslaasti on samaa kuin itäseinälläkin. Komeron pohja ei ole rapattu vaan muurauslaastin päällä on kalkkipinta.

Länsiseinä.

Länsiseinällä on pohjoisesta lukien pieni seinäkomero, uuni ja oviaukko Kellotornin puolustuskäytävään. Seinä on katon holvin tyviseinä. Pohjoinen seinän puolisko on pinnaltaan kaareva noudatellen tornihuoneen B 201 seinän kaarevuutta. Itäseinän eteläinen osa on suora. Kaarevan ja suoran seinäosan yhtymäkohdassa on uuni.

Länsiseinän korkeus on pohjoispäässä 113,5 cm ja uunin

B 203

pohjoisella sivulla 212 cm. Suora seinän osa on 205 cm korkea ja seinän leveys takaseinästä uunin sivuun on 214 cm ja suoran seinän leveys on uunin ja seinän sivusta eteläseinään 270 cm. Muurin leveys on 104 cm. Mitat on otettu seinän laastikerroksen päältä.

Länsiseinän pohjoisosa on pinnaltaan epätasaista harmaakivi-muurausta, tämä on todettavissa rappauslaastin pinnalta. Lähellä uunia seinän kaartuminen alaosassa jyrkkenee kun taas yläosassa se loivenee. Tämä aiheuttaa uunin pielessä seinän vinouden siten että seinän yläosa on alaosaa sisempana. Seinä on muurattu samalla laastilla kun itäseinäkin, sen väri on vaaleampi sillä kosteus ei ole siihen päässyt vaikuttamaan värin tummentajana siinä määrin kuin itäseinään. Seinää peittää rappaus ja laasti on samaa kuin pohjoisseinälläkin. Keltainen maalikerros on siitä löydettävissä.

Pohjoisseinästä 165 cm:n ja lattiasta 112 cm:n päässä on 31,5-33 cm leveä ja 35-36 cm korkea ja eteläsivulla 28-30 ja pohjoissivulla 33-34 cm syvä seinän komero. Se on peitetty rappauslaastilla ja laasti on samaa kuin edellä.

Uuni sijaitsee suoraan ja kaarevan seinänosan yhtymäkohdassa ja se ulottuu lattiasta holviin saakka. (Kts. liite 2). Varsinainen tulipesäin osa on muurattu leveämmän jalustan päälle ja yläosassa on uunin kiertävä kaksiosainen ulkonema.

Uunin leveys on 24 cm korkean jalustan kohdalla 116 cm siten 172,5 cm korkea osa on 104 cm leveää.

Alemman osan olka on 6 cm leveä. Yläosan ulkoneman leveys on 111,5 cm ja korkeus 14 cm. Sen yläpuolella on holvin pintaan täytemuurausta 8 cm. Uunin paksuus on pohjoissivulla 28-35 cm ylhäältä alaspäin kapeimman suoran osan sivusta mitattuna ja eteläsivulla paksuus on 33-37 cm.

B 203

Olan yläpuolella 6,5 cm etuseinän keskellä on rautapielinen tulipesän aukko 23,5 x 28 cm. Siinä ovat myös rautaovet. Uunin eteläsivulla on valurautainen pelti 69 cm korkealla.

Uuni on muurattu tasasuuruuksista tiileistä, joiden koko on keskimäärin 24 x 11 x 6 cm. Tiilet on laastin lisäksi sidottu nauloilla ja rautalangalla. Muurauslaastina on käytetty harmaata helpostimurenevaa laastia, jossa on hiekkaa ja todennäköisesti myös savea. Muurin pinta on peitetty kalkki-hiekkalaastista tehdyllä rappauksella, jossa alin pintakäsittelykerros on maalattu punakeltaiseksi. Uunia muurattaessa näyttää sivuseinien varhaisempaa rappausta puretun ja sitten täytetyn hiekka-kalkkilaastirappauksella pohjoissivusta n. 13-20 cm:n leveydeltä ja eteläsivusta n. 25 cm:n. (Näyte B 203/7).

Onko uunin paikalla aikaisemmin ollut takka, siihen ei tämän inventoinnin yhteydessä saatu vastausta. Jonkinlainen lämmityslaitte on siinä kuitenkin ollut sillä savukanava, joka nousee B 401:n ovikomeroon, on täytynyt syntyä tornin muurauksen yhteydessä.

Uunista etelään jatkuva suora seinä on todennäköisesti harmaakivilatomusta. Sen peittää samanlainen rappauslaasti kuin pohjoisseinänkin.

Oviaukko.

Oviaukon leveys puupielet mukaanluettuna on 119 ja korkeus 168 cm. Sen eteläinen karmi on kiinni eteläseinässä niin että eteläseinän tiilimuurauksessa on karmiin päin luiska. Oven karmit on tehty puusta ja niiden suuruus on 15 x 18 cm. Ovi on paneelia.

Pohjoinen karmi on kiinnitetty paikoilleen siten, että sen ja varsinaisen seinän harmaakivimuurauksen välissä on lapettainen

B 203

tiilikerta. Oviaukon laessa on tiilimuurausta keskellä n. 22 cm korkealta. Oviaukon sivuissa tiilimuuraus on kapeampi. Eteläpuolella lakea on seinästä rikkonaisten laattakivien ulkonema ja lähellä oven laen karmia on varhaisemman sortuneen laattakivirakenteisen segmenttikaaren eteläisen tyviosan alapintaa jonka leveys on n. 17 cm ja pituus n. 15 cm. Ulkonema on varsinaisesta seinäpinnasta n. 12 cm. Ovikaaren leveys olisi edellisten osien lisäksi kun välillä oleva osa lasketaan yhteen n. 38 cm. Täytteenä olevan tiilimuurauksen ja rikkoutuneen pystyasennossa olevan laattakivimuurauksen välillä on rako. Pohjoisen karmin yläpuolella ei ole havaittavissa jäännöksiä mahdollisen segmenttikaa- ren pohjoistyvestä. (Kts. liite 2). Tiilinen täytemuuraus on tehty hiekka-kalkkilaastilla ja kivimuuraus seinämuurauksen laastilla.

Oviaukon ulkopielessä on kolme tiilirakenteista porrasaskelmaa, tiiliset ovenpielen tukipilarit ja laessa niiden päällä poikittaiset lankut.

Alin porrasaskelma nousee puolustuskäytävän pohjasta n. 17 cm, sen leveys on 25-26 cm ja pituus 150 cm. Portaassa on kaksi tiilikertaa päällekkäin. Alin on juoksutiilejä ja ylin sidetiilejä. Niiden koko on keskimäärin 24 x 11 x 6 cm. Toinen porras on tämän ensimmäisen päällä. Sen nousu on n. 15 cm ja leveys 16-17 cm ja pituus 135 cm. B 201:n ovikäytävän kynnyksen kohdalla oleva askelman pää on pyöristetty. Päällimmäisenä on kaksi vierettäistä juoksutiilikertaa. Kolmas porras on samalla tasane, jonka päällä oven sivuilla ovat puolipilarit. Sen otsan korkeus on 18-20 cm. Sen leveys oven puukarmin sivusta on 48-51 cm ja askelman pituus on 134 cm. Päällimmäisenä on sidetiilikerrat.

Portaat ovat saumassa sivuseinien kanssa, portaiden muuraus loppuu saumaan. Portaiden muurauksessa käytetty laasti on kalkki-

B 203

hiekkalaastia. Kalkkijyväset ovat suurehkoja ja väri on vaalean harmaa. (Näyte B 203/8).

Tasanteen päällä eteläpielessä on tiilirakenteinen rappauksen peittämä pilari, jonka leveys on 22-24 cm ja syvyys 31 cm. Se on saumassa sivuseinän kanssa. Tiilimuuraus näyttää samanlaiselta kuin eteläseinän oven luiskassa. Se on pinnalta murentunut. Pohjoissivulla on myös samanlainen tiilipilari saumassa sivuseinän kanssa. Sen kulma on terävä. (Kts. liite 1). Pilarin leveys on 14,5-17 cm ja syvyys 40-41 cm ja korkeus 152 cm, sama kuin toisenkin. Laessa on pilareiden päällä lankku kannattamassa kattorakennetta. Pilarien tiilien koko on esim. 24 x 12 x 6,5 cm.

Katossa on lankusta n. 4 cm yläpuolella 16-17 cm leveä sivuseinästä toiseen ulottuva tiilirakenteinen tukipalkki. Sen paksuus on 15-17 cm. Palkin ja pilarit peittää kalkki-hiekkalaastirappaus. (Valokuva).

Katto.

Huoneen katto on harmaakivestä muurattu segmenttiholvi, jonka tyviseininä ovat itä- ja länsiseinät. Holvin muurausmateriaali on laattakiveä. Laasti on samaa kuin seinänkin muurauslaasti, harmaata seassa mustaa murskattua kiveä, hiekkaa ja tiilensiruja. (Näyte B 203/). Holvi liittyy itä- ja länsiseiniin ilman olkaa. Holvi on sisäpuolelta laastikerroksen peitossa ja laasti on samaa kuin seinissäkin, siinä on värikerros kalkkikerrosten välissä.

Lattia.

Huoneen B 203 lattia on muurattu tiilistä niin, että varvit kulkevat poikki huoneen. Limitystä on kahdenlaista. Leveää lape-tiililimitystä on itä- ja pohjoisseinien lähellä olevissa lattian osissa. Sitä on eteläseinän tuntumassa n. 38 cm leveänä ja

B 203

170 cm pohjoisseinän penkistä sen leveys on n. 60 cm. Penkistä n. 150 cm on lapetiilimuurausta koko huoneen leveydeltä. Muualla osalla huonetta tiilet ovat poikittaisissa varveissa sivu päälläpäin. (Kts. liite 1).

Edellisen osan tiilien koko on 24-24,5 x 11,5-12 x ? cm ja jälkimmäisessä 22,5-25 x ? x 5,5-7 cm. Eri osien tiilivarvit eivät ole kohdallaan. Lapetiilisen lattian osan muurauslaasti on hienojakoista kalkkilaastia jossa hiekan ja kalkin lisäksi on myös tiilensiruja. Väri on rusehtavan harmaa. (Näyte B 203/10). Lattian ovenpuolisen tiilimuurauksen laasti on kalkki-hiekka-laastia harmahtavan ruskeaa eikä siinä ole kuten edellisessä tiilensiruja. (Näyte B 203/10).

Lattian tiililatoksen päälle on muurattu uuni, pohjoisseinän penkki ja eteläseinän tiililatamus. Ne ovat siis varhaisempaa.